

Nad kresbami Josefa Čapka

Pavla Pečinková

Josef Čapek, reprezentant Skupiny výtvarných umělců a spoluzakladatel skupiny Tvrdošíjní, byl v období před první světovou válkou intenzivně zaujat problematikou moderní výtvarné formy a specifickými vyjadřovacími možnostmi jednotlivých výtvarných prostředků. Z tohoto základu vychází i jeho pojetí kresby. Chápe ji nejen jako přípravnou řemeslnou disciplínu, ale jako samostatné médium výtvarného vyjádření s vlastním výrazovým a významovým potenciálem, a osobitě využívá její specifické možnosti. Oblast kresby představuje plnohodnotný pandán k Čapkově malířské a literární tvorbě a její interpretace může přispět nejen k detailnějšímu poznání Čapkových tvůrčích postupů, ale i k hlubšímu pochopení významu celku jeho výtvarné tvorby.

Přednáška představí široké rozpětí žánrových poloh i pluralitu výtvarného pojetí, které Čapkova kresba zahrnuje (studie, skici, náčrtky, volné kresby, které vznikaly paralelně s tvorbou malířskou, ilustrace, karikatury, scénografické návrhy).

Vnitřní proměny a kontinuitu Čapkova výtvarného pojetí pak bude sledovat konfrontace dvou významných souborů Čapkových volných kreseb:

1. Originální cyklus hlav a polopostav z období první světové války, který souvisí s Čapkovou specifickou teoretickou interpretací primitivismu. Čapek v něm prověřuje principy moderní „formové ekonomie“ a dospívá ke zcela jednoduchému znakovému pojetí, které redukuje zobrazovací prvky na elementární geometrická schémata, ale zároveň usiluje o životné vyjádření reality. Přestože by bez „kubistické revoluce“ sotva mohlo vzniknout, neváže se bezprostředně na principy kubistické výstavby tvaru ani obrazového prostoru.

2. Soubor volných kreseb z třicátých let, které se vážou k Čapkově literární autostylizaci Kulhavého poutníka a malířskému dílu oravské periody. V této době se Čapek distancuje od pozic meziválečné avantgardy a soustřeďuje se k závažné existenciální reflexi.

Konfrontace těchto souborů se pokusí korigovat vžitě hodnocení Čapkovy tvorby, které v podstatě kanonizuje Teigovo stanovisko z roku 1924: *„Je nutno poukázat na fakt, že kvalitativní a formové těžiště všeho jeho díla je v pracích 1915-1917, kdežto předcházející a pohříchu i následující díla nevyrovnají se originalností, sevřeností formy a mohutností účinnu obrazům z tohoto období.“*

Literatura:

Jiří Opelík, Josef Čapek. Praha: Melantrich, 1980.

Pavla Pečinková, Josef Čapek. Praha: Svoboda, 1995.

Petr Mareš, Publicistika Josefa Čapka. Praha: Karolinum, 1995.

Jaroslav Slavík & J. Opelík, Josef Čapek. Praha: Torst, 1996.

Alena Pomajzlová, Josef Čapek. Nejskromnější umění / The Humblest Art/. Praha: Obecní dům, 2003.

Pavla Pečinková, Josef Čapek. Praha: Galerie Zdeněk Sklenář, 2009.

Texty Josefa Čapka:

Kulhavý poutník. Praha: Fr. Borový, 1936.

Co má člověk z umění a jiné úvahy o umění z let 1911-1937. Praha: Výtvarný odbor umělecké besedy, 1946.

Psáno do mraků. Praha: Fr. Borový, 1947 (ed. Miloslav Halík).

Moderní výtvarný výraz. Praha: Československý spisovatel, 1958 (ed. Miroslav Halík).

Knihy o umění. Nejskromnější umění/ Málo o mnohém / Umění přírodních národů. Praha: Triáda, 2009 (ed. Jiří Opelík).